

Стопански
факултет

Социално- икономическа анализи

Книга 1/2022 (21)

DOI: 10.54664/IFED6217

Пламен Павлов*

ТЕНДЕНЦИИ В ЛОГИСТИКАТА ПРЕЗ 2020–2021 Г. – ВЛИЯНИЕ НА ПАНДЕМИЯТА ОТ COVID-19

Plamen Pavlov

TRENDS IN LOGISTICS IN 2020–2021:
IMPACT OF THE COVID-19 PANDEMIC

Abstract: This article provides an overview of and analyzes the key trends in logistics in 2020–2021, influenced by the COVID-19 pandemic. It focuses on the actions undertaken by logistic companies to cope with the crisis.

Keywords: logistics; trends; COVID-19

Въведение

Целта на разработката е да бъдат анализирани тенденциите в логистичната дейност в резултат на пандемията от Sars Covid-19.

Задачите решавани в статията се изразяват в предлагане на принципни решения за усъвършенстване на логистичните дейности за справяне с кризата.

Разпространението на Sars Covid-19 и последвалата пандемия коренно промениха ситуацията на глобалните и регионалните пазари и с това установените от много години и проверени на ефективност производствени и бизнес процеси, вериги за доставки и добри практики. Корпорациите от цял свят бяха принудени да съкратят съществено производствените си програми във връзка намаляването на поръчките и въвежданите от правителствата програми за изолация и самоизолация на сътрудниците. Пандемия от коронавируса наруши или принудително реструктурира традиционните логистични връзки и контакти между производителите и потребителите и доведе до сериозни сътресения в дейността на логистичните компании.

Нарушаване на съществуващите и неустановяване на разбираеми и всепризнати правила за водене на бизнеса в условията на пандемия за участниците от логистичния сектор на икономиките.

Прекратяване или понижаване на превоза на товари в световен и регионален мащаб поради затваряне на границите, масово закриване на търговски обекти, силна волатилност на курсовете на основните и местните валутни курсове, изолацията и самоизолацията на големи групи от населението, снижаване на търговското търсене и понижаване на покупателната способност на значителна част от потребителите, силно влияние на психическото състояние на хората – страх,

* Пламен Цветанов Павлов – Висше училище по телекомуникации и пощи, ВТУ „Св. Св. Кирил и Методий“, д-р, доцент, e-mail: plamen.tz@gmail.com

неизвестност и неопределеност. Много промишлени предприятия бяха принудени да преустановят своята дейност поради наложените карантини.

Тенденция 1. Ръст на електронната търговия

Пандемията ускори до голяма степен тенденцията за преминаване от класическа физическа търговия към електронна (Интернет базирана) търговия. Това повлия и ще влияе в бъдеще на съществуващите и новообразуваните вериги за доставки. В бъдеще количеството на потребителите, които ще извършват покупки в Интернет, игнорирайки веригите за търговия на дребно и класическите магазини. Всичко това доведе, а и в бъдеще ще продължи да нараства значението и ролята на логистичните компании осъществяващи физическата доставка на пратките до крайния потребител. Тенденцията е към създаване на абсолютно нов тип логистични вериги. Това ще поставя много сериозни задачи пред логистичните компании свързани оптимизирането на дейностите и повишаване на тяхната ефективност, отчитайки потребностите на конкурентния пазар и на потребителите.

Тенденция 2. Внедряване на принципите и методите на Екологичната логистика

Очертаващите се съвременни стратегически тенденции в света и в Европа за „Преход към зелена икономика“ ще се отразят в бъдеще и на компаниите в сектор Логистика, особено на тези, които осъществяват международна такава. Всички сериозни компании започват да разработват и внедряват комплексни правила, методи и инструментариум за осигуряване на движението на материалите за осъществяване на всички производствени процеси с минимален въглероден отпечатък. Ще продължават да се търсят и прилагат ефективни решения, включително за реализиране на стоките, управление на утилизацията на създадените при производството на стоки и при търговската дейност, отпадъци. Все по-остро стоят въпросите свързани с безопасното транспортиране и съхранение на отпадъците и намаляване на тяхното въздействие върху околната среда.

Екологичната логистика ще се нуждае от внедряване и използване в кратки срокове на прогресивни високотехнологични решения и съвременно оборудване за да се минимизира замърсяването на околната среда и повишаване на ефективността на използване на логистичните ресурси. Бизнесът ще бъде принуден да въвежда методите на екологичната логистика, които включват: управление на транспортните системи (обединяване на превозите, 3PL-логистика), управление на процесите свързани с опаковането на стоките с цел намаляване на въздействието на опаковъчните материали върху околната среда, организиране на „зелени“ комуникации и производства, управление на складовите стопанства и отпадъците генерирани от тях.

Тенденция 3. „Зелени“ технологии и съответствие на стандартите

В съвременното общество се наблюдава устойчива тенденция към защита на околната среда. Особено внимание се обръща на отрасъла транспорт и то най-вече към спазването на утвърдените екологически норми, а също така и към строго спазване на стандарта за корпоративна социална отговорност ISO 26 000:2010. Тенденцията се изразява в това, че участниците в логистичните вериги се стараят да избират и да си сътрудничат с компании-доставчици/клиенти, които гарантирано предлагат не само надеждни, но и безопасни, от гледна точка на екологичната безопасност на логистичните решения. Тези изисквания към участниците във веригите за доставки вече започват да бъдат установени законодателно в нормативни актове и норми.

Тенденция 4. Отчетлива развитие на процесите на колаборация, кооперация и обединяване на услуги

Компаниите, отговаряйки на създалата се ситуация, ще започнат да се обединяват в някакви форми на сдружаване за съвместно използване на своите свободни ресурси и услуги. Логистичните компании и тези от сферата на услугите ще започнат процеси на колабориране, ще започнат

да разработват и внедряват уникални комплексни предложения за своите клиенти за да постигнат усилване на съвместните си позиции на базата на обединяване на своите ресурси и услуги.

Тенденция 5. Дъмпинг на цените на логистичните услуги на пазара

Безкомпромисната борба за клиента доведе до прилагането, от страна на фирмите, на ценови дъмпинг на пазара на товарните превози. Причината за това се състои в намаляването на пазара на количеството на товарите предназначени за транспортиране и престоя на транспортните средства. Голяма част от малките компании не са в състояние да издържат дълъг период на дъмпингови цени.

Тенденция 6. Излизане от пазара на малките фирми, които не притежават достатъчно ресурси и запаси. Кризата с Covid-19 се явява „идеалната буря“

В близко бъдеще пазарът на логистични услуги ще бъдат принудени да напуснат много малки и някои средни фирми. В тази кризисна ситуация ще оцелеят само най-силните. Тези от тях, които са успели да натрупат в резерви фондове през последните години и не са натоварили финансовото си състояние със значителни кредитни задължения, ще се опитат да се възползват от така създалата се ситуация и ще разгледат възможностите да закупят нещо на изгодна цена, да си увеличат автомобилния парк и пазарния си дял. Ще има поредица от фалити, сливания и поглъщания.

Тенденция 7. Спиране на закупуването на нова транспортна техника. Увеличаване на търсенето на услуги свързани с ремонта и техническото обслужване на транспортната техника

Наблюдава се спиране на обновяването на транспортните средства чрез закупуване или лизинг във връзка с пандемията и намаляването на обемите се при около 80% от логистичните компании. Това води до морално и физическо остаряване на транспортните средства, което ще доведе до ръст на търсенето на услуги, които са свързани с техния ремонт и с техническото им обслужване.

Тенденция 8. Увеличаването на търсенето услугата транспорт на „сборни товари“.

Налице е тенденция свързана с намаляване на размера на партидите на доставяните товари и в същото време – увеличаване на броя на изпращаните сборни товари. Съществените ограничения на авиационните превози ще „прехвърлят“ част от търсенето, от страна на клиентите с товари, към транспортиране на сборни товари. Бурното развитие на аутсорсинга на логистични услуги ще принуди логистичните компании да оптимизират запълването на транспортните средства и да предлагат активно да предлагат на своите клиенти групиране на пратките на взаимноизгодни условия.

Тенденция 9. Внедряване на нови IT-технологии

От доста време на дневен ред са оптимизацията и дигитализацията, но малко хора се осмеляваха да направят реални и фундаментални промени в подхода. Много компании по време на пандемията от COVID-19 решиха да коренно да променят организацията на своята дейност. В логистиката избухна IT революция. Започнаха да се внедряват IT платформи за логистични компании за обмен на тарифи и проценти.

Тенденция 10. Поръчка (заявка) за превоз с помощта на мобилно устройство. Поява на отделен отрасъл „мобилни превозвачи“.

Например, за физически лица някои логистични (куриерски компании) внедриха и започнаха да предлагат нова услуга – изпращане на пратки по номер на телефона¹. Тази функция е

¹ <https://ru.gouma.org/phone/Mobile-Carriers-in-the-U-S/>

достъпна за всички ползватели на мобилното приложения на логистичния оператор. Клиентът-изпращач е необходимо само да въведе телефонния номер на получателя. Тази услуга ще става все по-популярна сред потребителите поради удобството при използването ѝ и заради бързината.

Все по-търсени от клиентите ще бъдат услугите на силно автоматизираните вериги за доставки. Собствениците на товари вече желаят да им бъде предоставен пълен набор от услуги с достъп от мобилното си устройство. На клиента се предоставя възможност да поръча транспорт на дигитализирана логистична платформа, като само кликне върху бутон в мобилното приложение. Такива системи ще бъдат много търсени в бъдеще.

Тенденция 11. Развитие на вътрешните товарни превози и логистичните вериги

До неотдавна по-голямата част от превозите бяха насочени към износ или внос на стоки, пренебрегвайки, до известна степен вътрешния пазар. Кризата даде тласък на развитието на вътрешния продукт, развитието на производството вътре в страната. Значително намаляване на товарните потоци от други азиатски страни и заплахата от затваряне на границите, в случай на следващата вълна на пандемията, водят до това, че някои от ресурсите, стоките, продуктите, които преди това са били закупувани от чужбина, производителите се опитват да произвеждат в собствената си страна. Ще се наблюдава нарастване на вътрешното производство във връзка със заплахата от затваряне на границите и в резултат на това – развитие на вътрешната логистика, издигане на ново качествено ниво.

Тенденция 12. Развитие на аутсорсинга

Тенденцията за прехвърляне на непрофилни процеси и услуги към аутсорсинг набира скорост. Въпреки, че тази тенденция се развива активно от 2000-те години, сега тя носи не само възможности за икономия на средства, но и значителни икономии на време.

Аутсорсинговият партньор разполага с необходимия капацитет, който компанията не притежава или разходите за извършване на тази дейност са неприемливи от икономическа гледна точка, и е в състояние да задоволи изискванията на клиентите на логистичната компания. Аутсорсването на част от дейностите (операциите) по веригата за доставки решават три основни задачи: минимизиране на времето за преодоляване на разстоянията, минимизиране на разходите за доставка и повишаване на нивото на обслужване на клиентите.

Тенденция 13. Безконтактна куриерска доставка

Безконтактна доставка е проява на грижа съхраняване на здравето на изпращачите и получателите на пратките². Конкурентоспособни ще бъдат онези компании, които ще могат да предложат най-безопасния начин за доставка на пратките от гледна точка на запазване на здравето. За решаването на тази задача логистичните фирми трябва да са в състояние да предложат на клиентите си възможно най-широка гама от продукти с безконтактна доставка до адрес. Купувачите са готови да надплатят с 5 до 10% по-висока цена, от обявената цена за стандартна доставка, за да получат стоките с бърза доставка (1-3 дни) и да могат да избегнат принудителни посещения на обществени места.

Тенденция 14. Развитие на услугата „Доставка на пратката с помощта на „дрон“. Развитие на „автономните“ доставки

Този тренд идва от ключови играчи на пазара на логистични услуги като Amazon³, все по-широко започва да се използва в Азия като продължение на предходния тренд за безконтактни доставки. В периода на пандемията в Китай, по този начин, са доставени болшинството от доставките „на адрес“.

---

² <https://technews.bg/article-123436.html>

³ <https://www.copter.bg/bg/blog/dronovete-budeshteto-na-dostavkite>

Тенденция 15. Преминаване на по-голямата част от служителите на „отдалечена работа“ на постоянна основа

Това ще изисква от компаниите да проведат сериозна оптимизация и автоматизация на всички бизнес процеси в логистичната компания. Възниква необходимост от въвличане на всички сътрудници в развитието на компанията чрез разработване и внедряване на платформи за споделяне и обмен на идеи, което да съдейства за създаването в организациите прозрачни и устойчиви бизнес процеси.

Тенденция 16. Повишаване на изискванията за строго спазване на санитарните норми, дезинфекция на оборудването и на транспортните средства. Това се превръща изискване и в норма от страна на получателите

За повишаване на безопасността логистичните компании ще бъдат принудени да продължават строго да следят за изпълнението на санитарните норми.

Тенденция 17. Предприятията започват да търсят възможности за замяна на автомобилния транспорт с железопътен

Аналитиците твърдят, че във връзка с високата волатилност на таксите на авиационния и на морския транспорт в бъдеще се очаква да се осъществи преразпределение на обемите на превозите извършвани от тези транспорти към сухопътни превози, особено по маршрутите Азия–Европа. Въпреки, че границите са открити за международните товарни превози, строгите проверки, карантините, замяната на водачите и другите предприемани мерки, свързани с пандемията, могат съществено да забавят скоростта на доставките чрез автомобилен транспорт. Всичко това спомага за разкриването на нови перспективи пред железопътните превози. Отмяната на пасажерските влакове позволява да бъдат освободени места в разписанията за придвижване на товарните състави. Все пак всичко зависи от потребителското търсене.

Тенденция 18. Преминаване на всички световни логистични събития и мероприятия в онлайн-формат

Наложилата се тенденция по-голямата част от събитията в логистичния сектор да се провеждат в онлайн формат ще продължи, тъй като този формат за провеждане на срещи, преговори, уебинари, конференции показва висока ефективност.

Тенденция 19. Всички логистични компании ще са принудени да разработят подробен „антикризисен план“ във връзка с опасността от възникване на нови щамове на вируса

Опитът от кризата в периода на пандемията от Covid-19 ще помогне на ръководствата на логистичните компании да разработят и да имат висока степен на готовност за преминаване към изпълнение на „план Б“, при възникване на нов щам на вируса. Компаниите разработват антикризисен план, който да включва пакет от конкретни антикризисни мерки и финансов резерв за безопасност при настъпване на неблагоприятни събития.

Тенденция 20. За логистичните компании вее по-голямо значение придобива доставката на „последната миля“⁴

Сравнително по-лесно преодоляват кризата тези компаниите, които осъществяват доставки с автомобилен транспорт „на последната миля“. Най-леко ще се справят с кризата компаниите, които не притежават дълготрайни активи, тоест спедиторите. Закупуването в тази ситуация на

⁴ <https://www.trans.eu/bg/blog/efektivnost-v-poslednata-milya-v-logistikata/>

транспортното оборудване(основно на лизинг), само ще добави допълнителна финансова тежест за предприятието и ще влоши ситуацията сега. Естествено, ако логистичната фирма има в портфолиото си клиенти от сегментите на производство и търговия с храни, търговци „на дребно“, търговци на бързооборотни стоки и фармацевтични продукти, то тогава тя има шанс дори да увеличи оперативните си резултати.

Тенденция 21. Тенденции в логистичните дейности при осъществяването на клинични проучвания

При извършването на логистични дейности свързани с осъществяването на клинични проучвания също се наблюдава изразена тенденция за засилено сътрудничество между логистичните и фармацевтичните компании състоящо се в по-широк и открит обмен на информация, което дава нови възможности на тях да генерират съвместни общи успешни решения за проблемите стоящи пред тях. В периода на пандемията, в съответствие с възникналите проблеми логистични компании разработиха и започнаха да предлагат услуги като „Безконтактна куриерска доставка“ и „Доставка на препарати до пациенти, които участват в клинически проучвания отдалечено(от къщи)“⁵.

Тенденция 21. Развитие на авиационните превози

Най-силно пандемията се отрази на авиационните компании и летищата, които понесоха колосални загуби. Някои малки авиационни компании прекратиха дейността си други обявиха фалит, поради катастрофалния спад на превозите на пътници и на товари. Най-сериозни загуби понесоха международните авиационни превози. Поради пълната зависимост на дейностите на авиационните компании от текущата епидемиологична и политическа ситуация в конкретната страна то те са принудени непрекъснато да променят и обновяват своите разписания на полетите. Във връзка със снижаването на стоките много авиокомпани започнаха да работят на базата на чартърни разписания, което води до използването на тарифи с повишен коефициент 2–3. Компаниите превозвачи определят текущи тарифи в момента на сключване на конкретния договор и не могат да бъдат гарантирани за един по-продължителен период.

Тенденция 22. Развитие на морските контейнерни превози

Пандемията усложни ситуацията в Европа, което се изрази в тенденция, както към съкращаване на транспортирането на товари на Изток, така и към изпращането на празни контейнери.

Сегментът на контейнерните превози винаги е бил по-волатилен поради това, че те запълват една конкретна ниша в превозите и поради факта, че са концентрирани върху импорта. За последните години продължава да се засилва тенденцията към повишаване на нивото на контейнеризация на логистичните превози⁶. Този вид превози има най-добри перспективи за възстановяване след приключването на пандемията.

„Празните курсове“ и нестабилната ситуация на редица гранични пунктове сериозно влияят на морските превози:

- Пристанищата работят по-бавно при извършването на товаро-разтоварни дейности, а също и при митническото обслужване.

- Възниква дисбаланс на свободното оборудване (празни контейнери) в различните страни: дефицит в едни и излишък в други. Това води до преустановяване движението на корабите до възстановяването на търсенето на контейнерни превози.

- Много кораби са принудени, заради карантини, да престояват в морето, което повишава разходите. Забелязва се тенденция към унифициране на локалните карантинни мерки в страните, организиране на „зелени коридори“ за осъществяване на подмяна на персонала.

⁵ http://acto-russia.org/index.php?option=com_content&task=view&id=81

⁶ <https://www.utlc.com/smi/logistika-proverennaya-pandemicy/>

Заклучение

За успешното излизане от кризата в глобалната икономика, предизвикана от пандемията свързана със Sars Covid 19, мениджмънта на логистичните компании трябва да анализира сериозно възникналите проблеми при осъществяването на дейността и отчитайки очертаните се тенденции в логистиката през последните години да разработи ефективна стратегия, подкрепена с детайлизирана програма за справяне с кризата. Стратегията и програмата трябва да планират реинженеринг на основните логистични бизнес процеси за да може компанията да отговори на предизвикателствата на конкурентната среда и да постигне своите стратегически цели.